

ent work implementation has been developed. Within the limits of this model, the self-educational process of future specialists' IT competence formation and their professional knowledge, abilities and skills acquisition during teaching scientific disciplines to them by means of the developed manuals can be corrected in practice. The research results have shown that the developed manuals are the effective means of future doctors and pharmacists' independent work organization and implementation, which is aimed at the formation of their IT competence in the process of teaching scientific disciplines to them.

Keywords: questionnaire, survey, question, task, components, model, independent work, manuals.

Подано до редакції 14.12.2016

Рецензент: д. пед. н., проф. Н. В. Лисенко

УДК: 378.01+370.013

Хуан Цзіншен,
аспірант кафедри педагогіки,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті висвітлено прикладний аспект проблеми формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Ураховуючи феноменологічні ознаки світогляду та компоненти естетичного світогляду вчителя образотворчого мистецтва, представлено опис експериментальної моделі, що дозволяє забезпечити стійку позитивну динаміку сформованості естетичного світогляду за трьома компонентами: особистісно-орієнтованим, практико-орієнтованим та інтегративним. Деталізовано зміст експериментальної моделі за кожним складником (блоком).

Ключові слова: естетичний світогляд, майбутній вчитель образотворчого мистецтва, експериментальна модель, формування, педагогічні умови.

Постановка проблеми. Звернення до оцінки базових здібностей сучасного вчителя свідчить, що йому самому необхідно бути взірцем нового типу модернізаційного світогляду і мати відповідну методологічну підготовку, щоб успішно формувати цей світогляд в учнів. Передусім це має бути висококваліфікований і далекоглядний професіонал, свідомий та відданий патріот України, тонкий психолог, який володіє інформаційними та педагогічними технологіями. Отже, модернізувати професійну та світоглядно-методологічну підготовку студентів – означає підготувати кваліфікованого вчителя, здатного формувати гідного члена своєї нації, готувати учня до життя в екологічному, політичному, економічно-правовому, культурно-освітньому, естетичному та суспільному середовищі [3, с. 11].

Інструментальні можливості педагогічної діяльності містять у собі як потенціал гуманної підтримки процесу становлення дитини в навчально-виховному середовищі, так і загрозу авторитарного нівелювання її особистісної неповторності. Тільки гармонійно розвинений учитель здатний до забезпечення гуманності й толерантності організованого ним педагогічного процесу. Останнє зумовлює необхідність перегляду пріоритетів у системі професійної підготовки вчителя, де поруч із формуванням необхідних фахових знань, умінь і навичок набуває значущості стано-

влення суб'єктної позиції майбутнього професіонала. Одним із основних факторів забезпечення здатності студента до активного творчого саморозвитку виступає його широка загальнокультурна освіченість, потреба в якій визначена вимогами сучасного ринку праці [5, с. 21].

У контексті підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва названа проблематика особливо значущою видається в аспекті формування естетичного світогляду студентів-художників, що віддзеркалює синтез специфічних рис особистості педагога-митця, як-от: естетична культура, естетичне мислення, мистецька компетентність, естетичний смак, педагогічно-творчі вміння, емоційний інтелект.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел доводить, що ґрунтовні дослідження світогляду в психолого-педагогічній площині здійснили такі науковці, як М. Ашманіс, С. Гончаренко, С. Кримський, О. Реброва, Н. Реутова, О. Рудницька, А. Спіркін, В. Табачковський, В. Черноволенко, В. Шинкарук та ін.

Окремі аспекти формування різних видів світогляду особистості вже ставали предметом наукових напрацювань учених: феноменологію естетичного світогляду майбутніх учителів розкрила у дисертаційному дослідженні І. Зелена; О. Горожанкіна дослідила

особливості формування професійного світогляду педагогів-музикантів; культурно-естетичні домінанти національного світогляду висвітлено у дослідженнях Н. Кочури; необхідність формування цілісного світогляду особистості довела Л. Потапюк; художній світогляд виступив предметом наукових зацікавлень О. Артюхової, К. Васильковської; Г. Бондар, Г. Усачова дослідили особливості формування гуманістичного світогляду особистості.

Проблематика формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва ще не стала предметом спеціальних досліджень.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні експериментальної моделі, що забезпечує формування естетичного світогляду в студентів – майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Мета роботи може бути досягнена шляхом вирішення таких **завдань**: 1) схарактеризувати педагогічне моделювання як спосіб перевірки ефективності педагогічного впливу на складні професійно-особистісні конструкти в єдності їх компонентів (в контексті дослідження – на формування естетичного світогляду студентів); 2) конкретизувати зміст і структурні складники (блоки), описати функціональне призначення кожного; 3) накреслити перспективи впровадження експериментальної моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва в освітній простір педагогічного вишу.

Методами, що дозволяють досягнути мети дослідження, є: аналіз та систематизація наукової інформації з метою виокремлення складових (блоків) експериментальної моделі формування естетичного світогляду студентів; інтеграція базових елементів моделі з метою цілеспрямованого впливу на компоненти естетичного світогляду майбутніх педагогів-художників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Естетичний світогляд учителя образотворчого мистецтва є інтегративним особистісно-професійним конструктом, що детермінує самореалізацію педагога як суб'єкта професійно-педагогічної та мистецької діяльності, забезпечує розгортання широкого спектру його самореалізації у мистецьких координатах, дозволяє ефективно здійснювати естетико-творчу педагогічну діяльність.

Структуру естетичного світогляду учителя образотворчого мистецтва складають: система особистісних координат учителя, що віддзеркалює природжені здібності педагога, його творчий потенціал та внутрішні інтенції – *особистісно-орієнтований компонент*; система фахових знань, умінь, здатностей та функціонально-художніх можливостей – *практико-орієнтований компонент*; система професійних характеристик, що віддзеркалює специфіку педагогічно-творчої діяльності як педагога-художника – *інтегративний компонент*.

Загальнонаукова проблематика ідеальної типології моделей та концептуальних засад наукового моделювання фундаментально досліджено в науковому доробку В. Штоффа [6]. Категорію «модель» учений тлумачить як певну систему, що реально існує або є

мисленнєво уявною. Система-оригінал та система-дублікат є ізоморфними за структурою, що дозволяє транспонувати результати дослідження особливостей системи-дублікату на систему-оригінал. Моделювання передбачає конструювання моделі-дублікату, що відтворює функціональні особливості структури, динаміку поведінки та інші властивості моделі-оригіналу та експериментальне або мисленнєве дослідження цієї моделі. Водночас, доведено, що моделі можуть бути як матеріальними, так і мисленнєвими (уявними) [6, с.134].

Продуктивною в аспекті дослідження є позиція С. Гончаренка [2], відповідно до якої моделювання має винятково важливе значення для спрямування, організації діяльності та постановки конкретних завдань, оскільки метою моделювання є передбачення у свідомості результату, на здобуття якого спрямована діяльність, а категорія «мета» у вигляді логічної моделі фіксує бажане. Описуючи метод моделювання, С. Гончаренко наголошував, що його сутність полягає у встановленні подібності явищ (аналогій), адекватності одного об'єкта іншому в певних відношеннях і на цій основі перетворення простішого за структурою і змістом об'єкта в модель складнішого (оригінал) [2, с. 160]. Таким чином, продовжує автор, під моделлю слід розуміти штучну систему елементів, яка з певною точністю відображає деякі властивості, сторони, зв'язки об'єкта, що досліджується.

До блоку *цілепокладання* відносимо мету експериментально-дослідницьких зусиль, а саме: систематизацію та узагальнення знань студентів щодо концепту «естетика», упорядкування термінологічного фонду щодо феноменів «світогляд», «естетичний світогляд», «естетичне мислення», «естетична культура», «естетичний смак», «мистецька компетентність»; формування у студентів мистецької компетентності, естетичної культури та естетичного смаку, розвиток емоційного інтелекту, естетичного та критичного мислення; розвиток педагогічних та творчих здібностей, здатність вибудовувати професійну діяльність у школі в координатах гуманістики та естетики.

Наступний блок моделі – *змістовий* – базується передусім на організації процесу формування естетичного світогляду студентів, практико-орієнтованому аспекті його забезпечення під впливом усіх компонентів навчально-виховного процесу. Домінантою означеного блоку виступають педагогічні умови, що забезпечують формування естетичного світогляду студентів: інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування; насичення навчально-виховного середовища вишу естетичним змістом; фасилітаційна підтримка становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Результативний блок моделі засвідчує динаміку процесу формування естетичного світогляду майбутнього вчителя образотворчого мистецтва на рівні його особистісних якостей (творчі здібності, естетичний смак, естетичне мислення), тобто ті, що сформовані у

студента від народження; характеру практичної діяльності (здатність до художньо-естетичної оцінки творчих продуктів, естетичні знання, мистецька компетентність); професійного вдосконалення як педагога (педагогічно-творчі вміння, емоційний інтелект, критичне мислення).

Зауважимо, що до стандартизованих характеристик сформованості естетичного світогляду майбутнього педагога-художника, які можуть слугувати основою оцінки, тобто критеріями, відносимо: професійний, практичний та особистісний критерії, які відповідають структурі естетичного світогляду.

Діагностику сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва доцільно здійснювати, спираючись на спеціально розроблену систему критеріїв та показників. Під критерієм сформованості естетичного світогляду студента – майбутнього вчителя образотворчого мистецтва – розуміємо сукупність ознак, що дають підстави зробити висновок про ступінь відповідності особистісних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу та їх поведінки вимогам до організації педагогічної взаємодії та спрогнозувати рівень ефективності педагогічних впливів.

Дослідження з відбору критеріїв, показників та перевірка їх дієвості дозволяють виявляти ефективність процесу формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва, тобто міру відповідності отриманих результатів очікуванню, передбаченим в меті цього процесу. Надійні та уніфіковані критерії і показники мають надати можливість оцінювати результати процесу на будь-якому етапі, отримувати якісну і кількісну характеристику, а також корегувати навчально-виховний процес, зіставляючи проміжні результати з розробленим еталоном.

Показниками *професійного критерію* обрано ті особистісні якості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, які відносяться до суто професійного аспекту вчителя-митця, тобто його професійно-значущі якості як педагога-художника. Критичне мислення вчителя образотворчого мистецтва, поряд із розвиненим емоційним інтелектом, дозволяє нівелювати негативні трансформації у професійній діяльності, що зумовлюються складністю творчої діяльності, специфікою креативності та естетичного світовідношення.

До *практичного критерію* ми віднесли ті показники, що забезпечують практичний бік професії, тобто весь необхідний функціонал учителя образотворчого мистецтва, а саме: здатність до художньо-естетичної оцінки творчих продуктів, мистецьку компетентність (як найбільш ємне поняття, що віддзеркалює поліхудожню компетентність), естетичні знання, що складають платформу для формування усвідомленого позитивного ставлення на рівні переконань студентів до естетичного світогляду.

До *особистісного критерію* було віднесено творчі здібності, естетичний смак та естетичне мислення учителя-митця, що складають його індивідуально-забезпечувальний профіль як суб'єкта діяльності.

Виокремлення рівнів сформованості естетичного світогляду студентів є умовною процедурою, проте вона дає можливість визначити якість її сформованості в майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Відповідно до ступеня прояву системи показників схарактеризуємо три рівні сформованості естетичного світогляду майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

У студента, якому притаманний *високий рівень* сформованості естетичного світогляду, яскраво виражені творчі здібності, у роботі з живопису, креслення, ліплення, моделювання він демонструє розвинений естетичний смак, його роздуми щодо естетики, живопису, художньої та професійно-педагогічної діяльності свідчать про наявність сформованого естетичного мислення. Молода людина здатна до коректної та аргументованої художньо-естетичної оцінки власних творчих продуктів, проявів творчості учнів, колег та митців, при цьому естетичні знання сформовані у нього системно та віддзеркалюють загальну мистецьку компетентність (зокрема художню, естетичну та полікультурну). Студент правильно добирає композицію вербальних та невербальних засобів спілкування з довколишніми, йому властивий активний емоційний інтелект та вільне послугування власними емоційними станами. У практичній професійно-педагогічній діяльності майбутній учитель образотворчого мистецтва демонструє сформований базис педагогічних здібностей, що віддзеркалює можливість оперувати педагогічно-творчими вміннями у художньо-професійній та педагогічній роботі.

Щодо *середнього рівня* сформованості естетичного світогляду, то він притаманний здібним студентам з вираженим творчим та креативним «початком». Водночас, фрагментарні естетичні знання та нестійке естетичне мислення не дозволяє вповні осягнути всю палітру художньо-естетичного смаку вчителя-митця. Молоді люди здатні до правильної художньо-естетичної оцінки творчих продуктів колег, художників, учнів; водночас не здатні до коректного висловлення та аргументації такої оцінки. Естетичні знання дозволяють в повному обсязі здійснювати фахову діяльність, разом із цим, урахувати весь потенціал мистецтва (музичні твори, хореографію, композицію, дизайн) та інтегрувати засоби та жанри, форми та стилі вони не в змозі, що звужує палітру реалізації мистецької компетентності в професії. Неусталений емоційний інтелект зменшує спектр емоційних проявів у спілкуванні з довколишніми, водночас наявність розвиненого критичного мислення унормовує такий негативний вплив. У безпосередній професійно-педагогічній діяльності студенти послугуються всім спектром педагогічних умінь, однак не вміють їх координувати та встановлювати баланс між педагогічними та творчими зусиллями.

Студенти, яких віднесено до *низького рівня* сформованості естетичного світогляду, демонструють творчі вміння у художній діяльності, водночас у них не сформований в повній мірі естетичний смак, естетичне мислення є фрагментарним. Молоді люди не здатні до адекватної оцінки власних творчих продуктів та творчих продуктів колег та учнів, їм заважає

відсутність усього комплексу естетичних знань, що зумовлює відсутність мистецької компетентності. Майбутні учителі образотворчого мистецтва не володіють емоційним інтелектом та не здатні контролювати емоційні переживання та оцінити емоційні вияви довколишніх. У них не сформоване критичне мислення та у безпосередній педагогічній діяльності послуговуються всім функціоналом художніх та мистецьких засобів несвідомо.

Висновки. Змістова характеристика окреслених блоків моделі транслюється у наскрізній деталізації інформативності освітнього середовища формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образот-

ворчого мистецтва в умовах навчально-виховного середовища педагогічного вишу. Підсумовуючи вищезазначене стверджуємо, що розроблена експериментальна модель формування естетичного світогляду студентів та критеріально-рівнева база вимірювання стану його сформованості дозволяє здійснити констатувальний та формувальний експеримент.

Перспективою подальших досліджень є впровадження експериментальної моделі формування естетичного світогляду в практику роботи сучасного педагогічного вишу з одночасним моніторингом впливу на виокремлені структурні компоненти естетичного світогляду майбутніх педагогів-художників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузеві стандарти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра зі спеціальності 6.010100 «Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво» напряму підготовки 0101 «Педагогічна освіта». – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2004. – 24 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Ковальчук В. Ю. Професійна та світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя: модернізаційний аналіз / В. Ю. Ковальчук. – Київ-Дрогобич: Коло, 2004. – 264 с.

REFERENCES

1. *Haluzevi standarty. Osvitno-kvalifikatsiina kharakterystyka bakalavra zi spetsialnosti 6.010100 «Pedagogika i metodyka serednoi osvity. Obrazotvorche mystetstvo» napriamu pidhotovky 0101 «Pedagogichna osvita»* [Branch standards. Educational and qualification Bachelor characteristic in specialty "Education and methodology of secondary education. Art. "]. (2004). Odesa: PDPU im. K. D. Ushynskoho [in Ukrainian].
2. Honcharenko S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
3. Kovalchuk V. Yu. (2004). *Profesiina ta svitohliadno-metodolohichna pidhotovka suchasnoho vchytelia: modernizatsiinyi analiz* [Professional and worldview methodological training of a modern teacher: modernization analysis]. Kyiv-Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

4. Хуан Цзіншен Педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю [«Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя»], (28–29 листопада 2016 р.) / Цзіншен Хуан. – Вінниця, 2016. – С. 257–259.
5. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика : [монографія] / Олена Леонідівна Шевнюк. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – 232 с.
6. Штофф В. А. Моделирование и философия / В. А. Штофф. – М-Л. : Наука, 1966. – 302 с.

4. Khuan, Tszinshen (2016). *Pedahohichni umovy formuvannia estetychnoho svitohliadu v maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva* [Pedagogical conditions of future Art teachers' aesthetic worldview formation]. *Materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Aktualni problemy mystetskoi pidhotovky maibutnoho vchytelia» – Proceedings of All-Ukrainian international scientific and practical conference "Urgent issues of future teachers' art training"* (pp. 257-259). Vinnytsia [in Ukrainian].
5. Shevniuk, O. L. (2003). *Kulturolohichna osvita maibutnoho vchytelia: teoriia i praktyka: monohrafiia* [Culturological education of a future teacher: theory and practice: monograph]. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
6. Shtoff, V. A. (1966). *Modelirovanie i filosofiya* [Modelling and philosophy]. Moscow: Nauka [in Russian].

Хуан Цзіншен,

аспірант кафедри педагогіки,

Южноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье отображен прикладной аспект формирования эстетического мировоззрения у будущих учителей изобразительного искусства, наиболее оптимальным путём которого есть научное обоснование и разработка экспериментальной модели, внедрение в учебно-воспитательный процесс которой обеспечивает стойкую положительную

динамику формирования всех составляющих эстетического мировоззрения – личностно-ориентированного, практико-ориентированного и интегративного компонентов. Разработка экспериментальной модели представляется возможной в связи с тем, что эстетическое мировоззрение как сложный интегративный личностно-профессиональный конструкт поддаётся влиянию с помощью специальных форм работы со студентами, а именно: специальные учебные модули, в которых раскрыт феномен эстетического мировоззрения, специфика его проявления у учителя изобразительного искусства, синтез индивидуальных и групповых форм работы, аутотренинговые упражнения, поддерживающие гармоничное становление творческой личности педагога-художника. Экспериментальная модель разработана с опорой на то, что сущность моделирования реализуется в искусственной системе элементов, которая с определённой точностью отображает определённые свойства, стороны, связи исследуемого объекта. Экспериментальная модель формирования эстетического мировоззрения включает блок целеполагания (цель экспериментальных усилий), содержательный блок (педагогические условия формирования эстетического мировоззрения у будущих учителей изобразительного искусства: интеграция дисциплин психолого-педагогического цикла и художественных дисциплин; насыщение образовательной среды эстетическим содержанием; фасилитационная поддержка становления творческой личности учителя), результативный блок (система критериев и показателей сформированности эстетического мировоззрения студентов).

Ключевые слова: эстетический кругозор, будущий учитель изобразительного искусства, экспериментальная модель, формирование, педагогические условия.

*Huang Jingsheng,
post-graduate student, Department of Pedagogy,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine*

EXPERIMENTAL MODEL OF FUTURE FINE ART TEACHERS' AESTHETIC WORLDVIEW FORMATION

The article deals with the applied aspect of future Fine Art teachers' aesthetic worldview formation, the most optimal way of which is the scientific substantiation and development of the experimental model. Its implementation into the educational process will provide the stable positive dynamics of the formation of the following aesthetic worldview components: person-centred, practice-focused, and integrative one. The experimental model development is based on the fact that aesthetic worldview as a complex integrative personal and professional construct can be controlled/influenced by means of special forms of work with students, for example, special educational modules which reveal the phenomenon of aesthetic worldview, the specificity of its manifestation in a Fine Art teacher, the combining of individual and group forms of work, auto-training exercises supporting the harmonious development of a teacher-artist's creative personality. The experimental model is based on the fact that the essence of modelling is implemented in the artificial system of elements which reflects certain properties, aspects and bonds of the studied object. It includes the unit of goal-setting (the aim of experimental actions), content unit (pedagogical conditions of future Fine Art teachers' aesthetic worldview formation: integration of psychological, pedagogical and art disciplines; filling the educational environment with aesthetic content; facilitative support of teacher's creative personality development), and resultative unit (the system of criteria and indicators of students' aesthetic worldview maturity).

Keywords: aesthetic worldview, future Fine Art teacher, experimental model, formation, pedagogical conditions.

Подано до редакції 14.12.2016

Рецензент: д. пед. н., проф. Т. Ю. Осипова
